

Commerciële waardering pensioen eigen beheer een must!

Waarom heeft de Raad voor de Jaarverslaggeving in 2005 toegestaan om voor kleine rechtspersonen alleen een fiscale voorziening op te nemen? Te vaak blijkt dat er te weinig activa is om het pensioen te financieren dan wel af te storten. Onlangs hoorde ik een gepensioneerde 70 plusser zeggen: "als ik kijk naar het saldo op mijn rekening van de BV, moet ik niet te lang meer leven....."

Commentaar

Voorbeeld 1: Kees staat op de loonlijst van zijn werkmaatschappij. Het pensioen staat veilig in de holding. De voorziening is ongeveer € 300.000 en Kees zorgt ervoor dat dit bedrag ook op de rekening staat. Zijn huwelijk met Marieke loopt op de klippen ... ze gaan scheiden. Zij eist afstorting van het verevende ouderdomspensioen (50%) en bijzonder nabestaandenpensioen. Om haar rechten van de vennootschap over te nemen heeft de verzekeraar een koopsom van € 300.000 nodig!? Kees begrijpt dit niet, hij had toch heel keurig gespaard voor het pensioen? Nu is hij alles kwijt.....

Voorbeeld 2: De natuurlijke personen Karst, Piet en Joost zijn aandeelhouders en werknemers van Smart BV. Vanwege de recessie gaan de zaken niet goed. Na een lange strijd wordt Piet aan de kant gezet. In de pensioenbrief staat dat hij bij ontslag recht heeft op afstorting. Ondanks dat er weinig geld in kas is, wil hij zijn pensioen afgestort hebben. Omdat de waarde in het economische verkeer van zijn verplichting veel hoger is dan de fiscale voorziening (factor 2,75) wordt de BV meegezogen in een faillissement.

Voorbeeld 3: Eén BV is geen BV had haar accountant gezegd. Daarom heeft Suzan een holding en een werkmaatschappij. Ze heeft een dienstverband bij de holding waar ook haar pensioen veilig wordt opgebouwd. Zoals veel vrouwen is Suzan voorzichtig met geldzaken en ze zet de toename van de fiscale voorziening keurig op een pensioenspaarrekening bij de bank. Op haar 53^e kan ze een goede baan krijgen bij een landelijk werkend uitzendbureau. Omdat ze niet meer een eigen zaak wil, gaat ze de BV's liquideren. Volgens haar accountant moet de pensioenvoorziening van € 75.000 worden afgestort. De bank is het daar niet mee eens.

Na overleg met een onafhankelijk pensioenadviesbureau blijkt dat de bank gelijk heeft. De verzekeraar heeft € 180.000 nodig om de verplichting over te nemen. Noodgedwongen moet zij haar holding aanhouden..... Bij de inleiding spreek ik over kleine rechtspersonen. Laten we daar eerst eens naar kijken. Volgens het BW Boek 2 art. 396 zijn dit bedrijven met niet meer dan € 4.400.000 aan activa, een netto omzet tot € 8.800.000 en een gemiddeld aantal van minder dan 50 werknemers over het boekjaar.

Op 21 oktober 2005 publiceert de Raad van de Jaarverslaggeving (hierna RJ) over deze categorie bedrijven de RJ-uiting 2005-4: *"Het wordt de rechtspersonen toegestaan een pensioenverplichting in eigen beheer op te nemen ter grootte van de ten behoeve van de fiscale winstbepaling in aanmerking te nemen voorziening. Indien de rechtspersoon van de mogelijkheid van fiscale waardering van de pensioenvoorziening in eigen beheer gebruik maakt, vermeldt de rechtspersoon in de toelichting dit feit, alsmede de gehanteerde berekeningsgrondslagen en de gehanteerde rekenrente".*

De beroepsorganisaties NIVRA en NOVAA hebben destijds de RJ gevraagd om alle kleine rechtspersonen zonder uitzondering toe te staan om de pensioenverplichting eigen beheer volgens de fiscale grondslagen te verwerken. Hierop heeft de RJ besloten om de vrijstelling uit te breiden en alle kleine rechtspersonen toe te staan de pensioenverplichting fiscaal te waarderen. Heel keurig staat in de jaarrekening dan ook vermeld dat de pensioenvoorziening volgens de fiscale grondslagen is bepaald. De accountant begrijpt waarschijnlijk wel dat er een verschil bestaat tussen fiscaal en commercieel. Ook dat dit verschil heel groot kan zijn? De meeste DGA's zullen hiervan geen weet hebben..... Voor het bepalen van de fiscale voorziening zijn er wettelijke spelregels. Volgens art. 3.29 Wet IB vindt de waardering van pensioenverplichtingen plaats met inachtneming van algemene actuariële grondslagen, waarbij een rekenrente van ten minste 4% in aanmerking wordt genomen. Voor de winstbepaling is ook art. 8 lid 6 Wet Vpb nog van belang. Daarin staat dat de verplichting niet hoger mag worden gewaardeerd dan bij verzekeraars. Ook mag er geen leeftijdsterugstelling worden toegepast bij een recente overlevingstafel. Verder mag bij de bepaling van de fiscale verplichting geen rekening worden gehouden met een kostenstaffel. Deze dient netto actuariel te worden bepaald. Op grond van het arrest van de Hoge Raad op 24 september 2004 is het niet toegestaan om bij de vaststelling van de pensioenvoorziening rekening te houden met een direct ingaand tijdsevenredig nabestaandenpensioen.

In de Volkskrant van vrijdag 2 juli 2010 staat op de Economiepagina de volgende kop: "ABP verhoogt de pensioenpremie". Verderop in het krantenartikel staat: "Sinds eind april is de dekkingsgraad verder gezakt naar 96 procent eind mei. Die daling is grotendeels het gevolg van de lagere lange rente. Hoe lager die rente, hoe hoger de verplichtingen van het fonds worden gewaardeerd". Ook bij pensioen eigen beheer speelt dit. Weliswaar wordt de fiscale voorziening momenteel op 4% berekend, voor het vaststellen van de waarde in het economische verkeer moet rekening gehouden worden met marktrente. Voor juli 2010 is het U-rendement op 2,65% vastgesteld. Dit is gebaseerd op het effectieve rendement voor alle guldens- en euro obligatieleningen die uitgegeven zijn door de Staat der Nederlanden. De marktrente is maar liefst 33,75% lager dan de wettelijk voorgeschreven rekenrente van 4%. Een ander aspect is de indexatie. In vrijwel alle pensioenbrieven staat dat de pensioenen zoveel mogelijk waarde- of welvaartsvast worden gehouden. Voor een dergelijke open indexatie bestaat geen verzekeringsproduct.

In het Besluit van 3 juli 2008 geeft de staatssecretaris van Financiën hierover een richtlijn: "Ik keur goed dat, zonder nader onderzoek, de waarde van een open geïndexeerd pensioenrecht wordt bepaald door uit te gaan van een pensioen met een vaste indexatie van 2% per jaar". Aan dit Besluit ligt een arrest van de Hoge Raad (14 april 2006) ten grondslag. De Hoge Raad oordeelde dat de waarde van een open geïndexeerd pensioen kan worden bepaald door uit te gaan van de waarde van een pensioen met vaste indexatie van 2% ten tijde van de overdracht ter vervanging van de toegezegde open indexatie. Dit is een reëel stijgingspercentage als we over een langere periode kijken naar de gemiddelde stijging van de consumentenprijzen (waardevast) en CAO-lonen (welvaartsvast). Onderschat de invloed van indexatie niet. Wanneer na overlijden van een DGA zijn 40-jarige weduwe recht heeft op een geïndexeerd nabestaandenpensioen, dan is dit met 2% stijging per jaar op 75-jarige leeftijd verdubbeld. Wanneer een DGA op 60-jarige leeftijd met pensioen gaat, dan is het ouderdompensioen op 80-jarige leeftijd al met 50% gestegen.

Omdat verzekeraars bij de uitvoering van pensioen, kosten rekenen, is het zakelijk om hier ook rekening mee te houden bij het vaststellen van de waarde in het economische verkeer. Doorgaans is dit 13% tot € 50.000 koopsom. Over het meerdere tot € 500.000 wordt 3% gerekend plus € 5.000 aan eenmalige kosten. Bij koopsommen van € 500.000 geldt € 20.000 als maximum.

Wanneer een DGA voor de pensioenleeftijd overlijdt, dan heeft de vennootschap de verplichting aan de partner pensioen uit te keren. Dit betekent dat het nabestaandenpensioen vanaf berekeningsdatum moet zijn afgedekt oftewel direct ingaat.

Op 13 maart 1996 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan inzake het hanteren van een leeftijdsterugstelling van 5 jaar voor een pensioengerechtigde man en een leeftijdsterugstelling van 6 jaar voor zijn echtgenote. In casu overwoog de Hoge Raad dat bij de berekening van het doelvermogen volgens goed koopmansgebruik in eigen beheer mag worden uitgegaan van de bij een levensverzekeringsmaatschappij te storten koopsom. In dat geval mag men eveneens dezelfde leeftijdsterugstellingen hanteren als een verzekeringsmaatschappij.

Alle actuariële aspecten van een commerciële waardering pensioen eigen beheer zijn in dit artikel besproken. De vraag is wat we hiermee moeten.

Conclusie en aanbeveling

De focus bij pensioen eigen beheer ligt teveel bij de fiscaliteit. Alleen de fiscale voorziening noemen in de jaarrekening is onvoldoende. De RJ zou ook de commerciële waardering voor kleine rechtspersonen verplicht moeten stellen. Vaak is er bij pensionering, overlijden, ontslag of bij liquidatie te weinig activa om het pensioen adequaat (af) te financieren. De DGA en zijn accountant moeten zich ervan bewust zijn dat de fiscale voorziening een vertekend beeld geeft van de werkelijkheid. Tegen een geringe opslag kan een commerciële berekening worden gemaakt. Neem die op in de toelichting van de jaarrekening. Bespreek met de klant jaarlijks de pensioenontwikkeling fiscaal en financieel. Dit om teleurstellingen, of erger, te voorkomen.